

TRENCANT LA LLEI EN EL PUNT CRÍTIC

Pere Enguix: Eutanàsia, la pròxima batalla

Fúlvia Nicolàs

—Que vas sentir en saber que la Conselleria de Sanitat havia autoritzat el passat dia 1 la clínica Acuario per a fer avortaments?

—No sé... de fet, la clandestinitat ja començava a formar part de mi mateix, després de tants anys. De seguida, comences a pensar quina és la forma de trencar la llei en un altre punt crític. Però, vaja, ja feia temps que reuníem totes les condicions necessàries per a ser autoritzats, i tot depenia dels tràmits burocràtics. Posaven més i més obstacles, i al final, quan ja pensàvem «apa, ja fer la mà!», va i ens donen l'autorització.

—¿I què penses de l'ampliació de la llei de despenalització de l'avortament que ho ha fet possible?

—La llei és poc clara. En principi, és tan bona com l'anglesa o l'holandesa, si s'aplica bé... però és ridícul que el mateix govern que l'aprova no tinga mitjans per a fer-la operativa, davant el funcionament dels metges dels centres públics, que han estat paralitzant-ne l'aplicació. Deixar la pràctica alternativa en mans dels centres privats, en un tema tan conflictiu com l'avortament, és del tot ridícul. I deixar la seua pràctica en mans dels metges, augmentant-ne encara més el poder, quan ells sempre s'han negat a fer-la funcionar, ho trobe molt perillós.

—Supose que vosaltres, a la clínica Acuario, seguireu aplicant la llei amb la mateixa màniga ampla amb què ho feïeu abans, fins i tot abans que hi hagués aquesta llei.

És ginecòleg, té 38 anys i encapçala el col·lectiu Acuario, dedicat a la medicina integral. Fou el primer a autoinculpar-se davant un jutge, fa anys, d'haver practicat milers d'avortaments; el processaren i anà a presó. Es diu Pere Enguix, té la consciència tranquil·la i ha perdut la por a vulnerar la llei. I diu que el dret a una mort digna serà la propera batalla, que ja ha començat.

—És clar. Nosaltres volem l'avortament lliure i gratuït, i a càrrec de la Seguretat Social. Així, tractarem de revertir aquest problema en la xarxa de sanitat pública, que al País Valencià, amb un funcionament normal dels centres de planificació familiar dependents de la Conselleria de Sanitat, podria cobrir la demanda, o bona part, en cosa d'un any. I, a mesura que això passe, anirem disminuint progressivament les nostres activitats. A banda d'això, ens hem oferit a fer cursos per a ensenyar a fer avortaments als sanitaris que vulguen aprendre'n, i promourem que ho puguem anar fent també altres grups... I, d'altra banda, cada dona que avorte amb nosaltres podrà tenir els papers necessaris per a reclamar a la Seguretat Social que li torne els diners que ens ha pagat, si és que vol reclamar-los. Farem la documentació necessària dient que ha avortat segons la llei, i que, si cotitza a la Seguretat Social, té dret que el seu avort siga gratuït. Potser moltes s'estimaran més passar del tema, però sempre n'hi haurà alguna de més forta que voldrà reclamar el que és seu.

—¿I, ara que esteu autoritzats, canviareu el vostre sistema de treball, el mètode de fer les intervencions?

—No. Continuarem aplicant el mètode Karman d'aspiració, en la majoria dels casos, com fins ara.

—Explica'm per què no ho feu amb anestèsia.

—Perquè no és eficaç, l'anestèsia local. Només és un placebo...

—Perdona, però no m'ho crec.

—L'anestèsia que se sol posar és una anestèsia de paracervicals.

S'anestesia el coll de l'úter punxant-ne els costats amb deu o quinze centímetres cúbics d'un cert anestèsic... Bé, a mi, això em pareix més traumàtic que la mateixa aspiració. Si la dona està ben informada, conscient i segura del que vol fer, l'aspiració es pot dur a terme amb molt poques molèsties en el mateix temps que s'invertiria tan sols a anestesiarse. Recórrer a tota una sèrie de tècniques complicades, com l'anestèsia total, suposa un risc que no estic disposat a córrer, si no és necessari. I, per a mi, la resposta de la dona, la seua participació en el propi avortament, és important. Tractem de buscar alternatives menys intervencionistes, menys violentes... que les dones siguen protagonistes. A més, el dolor contribueix perquè la dona digeresca el seu problema ja, perquè no tinga neures posteriorment.

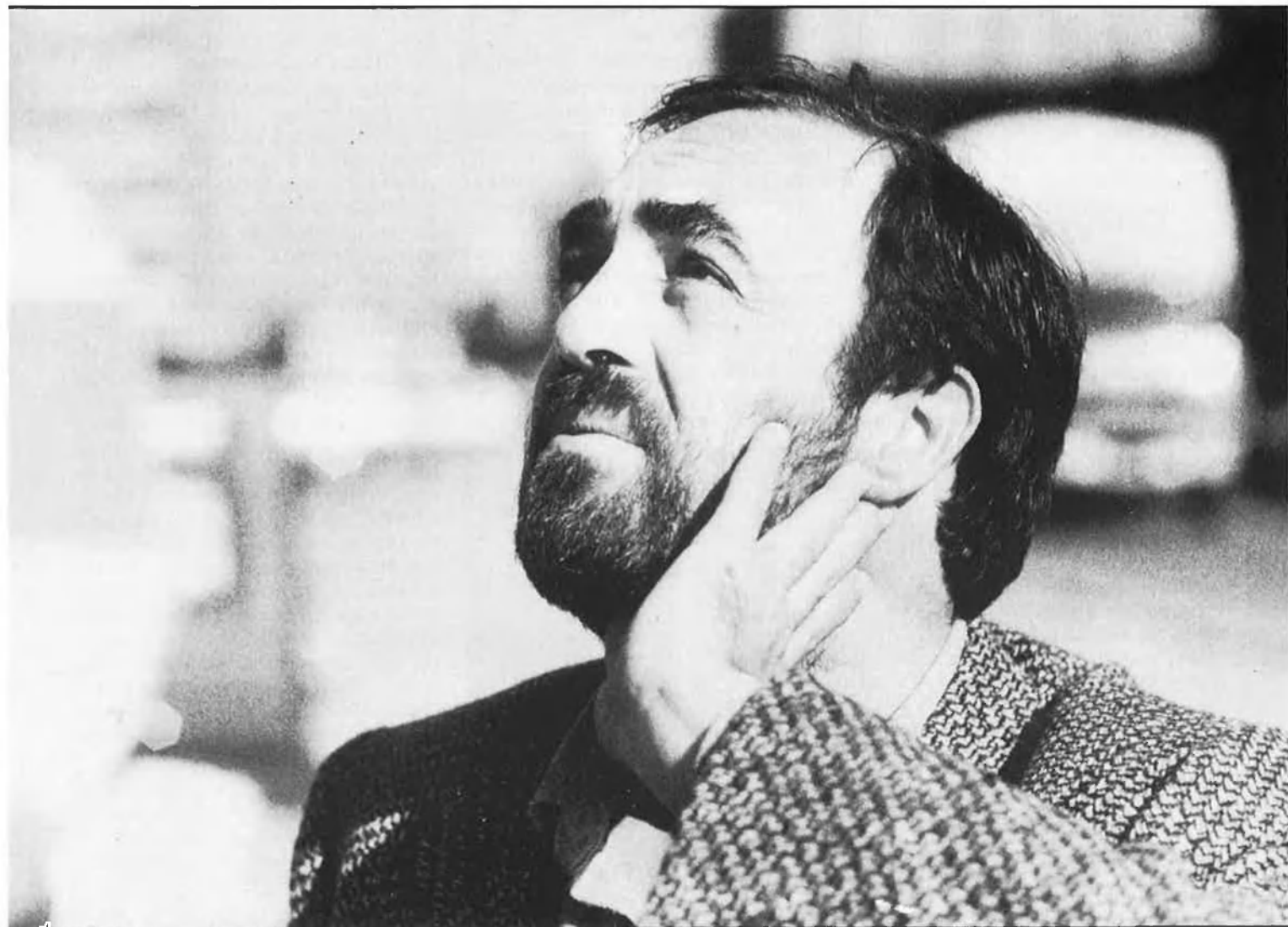
—Això em sona a allò de dur el pecat amb la penitència...

—No, el «pecat», el pagues després, el pagues amb penediment, o amb tristesa... En el moment de l'avortament el «pagues» amb dolor, és un fet immediat, directe. Després, tens menys problemes psicològics.

—¿Quantes dones vénen ací a avortar?

—Moltes, moltíssimes. Nosaltres fem tant com podem, però la demanda sempre és superior. Cada setmana ens ho demanen trenta o quaranta dones, però nosaltres només podem fer uns vint-i-cinc o trenta avortaments. Ací són de vuit a deu persones treballant, i no donem l'abast.

—¿D'ençà que començà a funcionar la clínica Acuario, quants avortaments heu fet?

«Vaig fer avortaments com una mesura, també, diguem-ne, de lluita política».

—A l'arxiu tenim unes vuit mil històries clíniques, i el percentatge de casos d'avortament en el conjunt de visites ve a ser d'un setanta per cent; així, doncs, calcula... No ho sé, uns cinc mil o sis mil avortaments, des de l'any 1980.

—*Supose que ara s'arxivaran els processos judicials que tens oberts, crec que en són tres, tots per avortaments.*

—No, diuen que s'investigaran un per un, a veure què passa. Els tràmits judicials continuen... ja ho veus, segueixen a la presó les avortistes de Salamanca.

—*¿Com ha estat la teua relació amb els jutges que t'han interrogat?*

—La major part dels jutges, si no tots, m'han acabat dient que ells només són operaris, que són membres d'una cadena, que no fan més que complir la seua obligació i que, personalment, no tenen res a veure amb el tema: que, si fos per ells, se n'estarien. El mateix que el funcionari que

em va ficar a la presó, «Mire, senyor Enguix, jo no el considere un delinqüent»... però va tancar la porta. O el funcionari dels jutjats, que d'esquenes al jutge anava donant-me palmadetes a l'esquena i dient-me: «Jo sóc dels teus, l'altre dia vaig estar a la manifestació»... Mentre estava passant a màquina la declaració que em duria a la presó.

—*¿Quant de temps fa que no has fet un avortament?*

—D'ençà que el govern aprovà, l'agost de l'any passat, la primera redacció de la llei de despenalització.

—*¿Per què vas decidir no fer-ne més?*

—Ja estava cansat... i la decisió fou anterior, de l'any 81, quan la gent del meu grup començà a funcionar pel seu compte, i jo me'n vaig poder anar a Dènia, a fer de metge de poble, que és el que m'agrada. Jo no havia fet avortaments per vocació, sinó d'una manera absolutament circumstancial, en un moment determinat, com una

mesura diguem-ne, també, de lluita política... Com a metge, crec que cal donar un servei des del naixement fins a la mort del pacient, o de la persona que tens davant. No sé per què vaig començar, supose que perquè vaig acabar fent ginecologia, en comptes de traumatologia, que és el que volia en un principi... M'ha tocat carregar amb el tema, perquè pensava que calia fer-ho, i és dur, desgasta molt, personalment.

—*¿Què és el que desgasta?*

—Sobretot, comprovar la falta d'esperança de la gent. Quan preguntes a una dona per què vol avortar, et dirà que perquè no té diners, perquè no té parella, perquè no troba prou solidaritat en l'entorn familiar... Però al final, al final, quan ja és absolutament definitiva la resposta, et diu: «Perquè no puc, no vull». I ja no tens capacitat de resposta, perquè la resposta seria oferir-li un món millor, una maternitat digna, amb una seguretat econòmica, un treball creatiu i

no embrutidor, unes relacions afectives autèntiques... I, a nivell personal, hi ha casos que et trenquen l'ànima.

—*¿Com va ser el primer avortament que vas fer?*

—Va ser a una xiqueta, una amiga meua, de disset anys, que va estar plorant-me cosa de dos dies... i al final vaig accedir a posar-li un DIU, sabent que estava embarassada, i així provocar-li'l, perquè no tenia més mitjans. Ho vaig passar fatal. Després, parle de fa uns catorze anys, ja vingué gent del MLAC francès —Moviment per l'Alliberament de l'Avortament i l'Anticoncepció— i ens en va ensenyar... eren grups de metges i no-metges que baixaven uns dies al mes i feien avortaments per les cases, clandestinament, als mateixos pisos de les dones. Quan ja en vam saber i teníem els mitjans necessaris, era ridícul no fer-ho nosaltres mateixos, sent com érem metges, tots. I començarem a fer-ho, també així, a les cases, reunint les dones. Després ja obrírem el primer centre, a la plaça de Xúquer, i allí, des de la primera consulta, es féu obertament, sense dissimular. Fins ara.

—*Quan va esclatar, ara farà dos anys o més, la història del teu processament, et vas inculpar de més de dos mil avortaments, aportant historials clínics de les dones a qui ho havies fet. Fou una mesura «política», però no obtingué el resultat esperat. I per a elles, fou molt dur.*

—Jo pensava que aquell era un moment històric per acabar amb el tema de l'avortament, que era l'hora de fer una pressió important, provocant com una allau, que s'anassen sumant solidaritats fins que el sistema burocràtic de la justícia no pogués suportar-ho. Es tractava de demostrar l'enorme abast social del problema, el fet que són milions de persones les implicades a nivell estatal en intervencions avortives. Però aleshores s'escampà la por particular, i cada dona va buscar solucionar el seu problema sense preocupar-se per una acció conjunta... crec que va ser una ocasió perduda. D'altra banda, les dones que havien avortat amb mi sabien a què s'arriscaven, havien firmat un paper compartint amb nosaltres la responsabilitat penal, no n'estaven desinformades. I moltes, podent haver escollit avortar en un altre lloc,

decidiren de fer-ho amb nosaltres. No vam enganyar ningú.

—*¿A què et dediques, d'ençà que vas deixar de fer avortaments?*

—Continúe fent de metge, com sempre. El meu cap és la medicina integral, que entén l'individu com una unitat, sense seccions ni especialitzacions. Tractant d'emprar en la mesura en què siga possible les teràpies «toves», dins d'una jerarquia de teràpies que van des de la cirurgia fins al consell, el massatge o la conversa... tot posant a disposició de la gent tota la gamma possible, i des de la convicció que la funció de la medicina no és lluitar contra la malaltia, el dolor i la mort, sinó acompanyar la gent a viu-

«Si el dolor és terminal, no té cap sentit passar-lo».

re, a reproduir-se i a morir... Bé, sóc un home de costums fixos, passe una setmana a València i una a Dénia, treballant en les dues clíniques del grup Acuario, i visc al camp amb la meua família... Tornant al que deia abans, crec que la medicina «tradicional», o la seua pràctica quotidiana, en hospitals o consultes privades, és terrorífica. La major part dels metges no tenen cap sentit de medicina social, es limiten a acaparar poder i cobrir una papereta...

—*Crec que tu vas ser un dels introductors ací del part sense dolor...*

—No, jo no sé què és el part sense dolor. Això és una tècnica analgèsica dels metges... Jo, el que faig, el que

fem amb el meu equip, és el naixement sense violència. El part és cosa de la dona, ajudada pel seu company i vigilada, per si sorgeix algun problema, per nosaltres... i el naixement és cosa del xiquet. L'objectiu comú de la mare i de l'equip mèdic que està assistint-la en el moment del part és que el xiquet nasca en les millors condicions possibles. Bé, les bases d'això són que l'embaràs siga conscient, desitjat, el més sa possible, i tractar d'interferir al mínim en el moment natural del part. El part humà és complicadíssim, el més costós de totes les espècies animals, però hi ha maneres naturals de fer-lo més senzill, menys dolorós: parir en l'aigua, la relaxació, una bona preparació física... Nosaltres posem l'ambient perquè la parella tinga el fill com ells volen, i tota la vigilància, per si sorgeix algun risc per a la mare o el xiquet. Ells, i no els metges, en són els protagonistes. I també el pare, que ha estat fent de coprotagonista des del moment de la fecundació, durant tot l'embaràs... I, mire, els nostres índexs de mortandat són idèntics als de l'hospital millor de tot l'estat; també comptem amb uns bons equips, i podem fer cesàries, o el que siga, quan és necessari...

—*Abans parlaves de trencar la legalitat, de buscar-ne nous punts crítics, una vegada mig solucionada la qüestió de l'avortament. ¿Quina serà la pròxima batalla?*

—Això ens era ja evident: és el dret a una mort digna, l'eutanàsia, o la mort dolça, escollida... com vulgues dir-ne. El plantejament inicial era fer una clínica del dolor, amb una àmplia cobertura: des dels dolors traumàtics, els provocats per accidents, fins als dolors crònics. Però necessàriament, quan comences amb aquests tipus de coses, acabes trobant-te els dolors terminals, que són els dolors produïts per lesions irreversibles, que porten irremeiablement a la mort. I quan el dolor ja és terminal, quan ja no hi ha possibilitat que torne la salut, no té cap sentit passar-lo. Tractar una persona fins el final, per allargar-ne al màxim l'agonia, sense esperances, no és més que amagar-li el moment de la mort. Com en tot, no es tracta d'induir la gent a res, sinó de donar-li el màxim d'opcions. Que l'individu, conscientment i lliure, amb el màxim de dades i de coneixements sobre el seu procés, tinga plena capacitat de decisió, per anar-se'n tranquil·lament i suaument amb una droga, o seguir dies, o setmanes, o anys... Quan es tracta d'un cas terminal, i el dolor va

consumint-te definitivament, crec que suportar això ja és molt inhumà.

—¿Ja hi esteu treballant?

—Sí, ací a València, i a Dénia, en consulta, amb tractaments de massatges, acupuntura, hidroteràpia... i a les cases dels mateixos malalts, si ja estan molt malament. Hem aconseguit traure gent de l'UVI, quan ells mateixos ho demanaven, perquè se sentien malament del tot, bloquejats per l'autoritarisme dels metges, que es feien sords al problema. I alguns han volgut aturar els tractaments, han dit prou... i hem procurat de facilitar-los aquesta via. Han pogut morir en pau, rodejats de la família. Recordeu un xic de vint-i-set anys, amb càncer de pulmó, ja terminal... estava amb el gota a gota, en un hospital, amb un tractament fortíssim, ja inútil, d'aquests que et deixen afeblit, sense capacitat de resposta. A la fi, va poder venir a Dénia, i el vam instal·lar en uns paritoris que tenim, perquè encara no teníem, ni tenim, la infraestructura necessària. Allí va passar la seua última setmana, amb la seua dona, i va morir a poc a poc, conscientment, sense cap tipus de drogues, ni tractaments, en pau.

—¿Si ell t'hagués demanat que l'ajudasses a morir, ho hauries fet?

—Sí.

—¿Ho has fet alguna vegada?

—Sí.

—¿I quin és el sentiment d'un metge quan li demanen això?

—És molt complex. Hi ha un sentiment com a persona, i un com a metge. El metge ha d'estar amb la misèria humana. Si no vol estar brut de suors, i d'excrements, i de tot això, que deixa la medicina. Si no té un fort nivell de comprensió de l'autonomia i de la dignitat humana, que ho deixa córrer.

Com a metge, jo ho tinc perfectament clar; ideològicament, no en tinc cap dubte. Com a persona, hi ha fortes contradiccions... jo he estat catòlic molts anys, i així ha estat la meua formació. Però això és similar, salvant les distàncies, a la qüestió de l'avortament: és cosa de costum, d'experiència. A mi, els primers avortaments em causaren infinitament més violència que els últims, encara que aquests també foren durs. Però aquesta és una qüestió que ningú no pot decidir per un altre. Si algú pren aquesta decisió, no ho fa gratuïtament: és el producte d'una sèrie de circumstàncies, de pensaments, d'opcions. És com el suïcidi, una fórmula clarament imposada a nivell social. La meua forma constructiva de veure el problema se-

ria, també, millorar les expectatives generals de vida, fer un món millor... però jo sóc metge.

—La vulneració de la llei no sembla que t'haja plantejat mai excessius problemes de consciència. Ho has fet sovint, i ho has reconegut públicament.

—Sí, però jo mai no he volgut trencar la llei per principi; ho he fet «a posteriori», com a producte de l'experiència. Mai no m'he plantejat de carregar-me la legalitat, però m'he adonat que, en el meu avanç, la trencava, perquè la llei és un element de subjecció social, em comprimeix. En tot cas, la culpa serà de la llei, no

meua. La llei consagra fets socials ja consolidats, consolidats de fa temps. Jo tracte d'anar més endavant, i no estic sol. Som molts els que estem en aquest procés, és imparabile.

—¿I fins a quin punt estàs disposat a arriscar-te, a arriscar la teua tranquil·litat o la teua llibertat per poder viure i treballar segons la teua consciència?

—Jo ja no arrisque res. Estic en pau amb la vida, tranquil amb la meua consciència. Ja he viscut molt, i he tingut fills... només em resta morir-me. I, abans, viure amb dignitat. No vull anar a la presó, però això és millor que no estar tranquil amb la pròpia consciència. □

LA SEGONA CLÍNICA ACREDITADA

Mediterrània Mèdica

La Clínica de Planificació Familiar Mediterrània Mèdica, de València, ha estat el segon centre acreditat per la Conselleria de Cultura per a practicar avortaments. Dirigida pel doctor Josep Lluís Carbonell, feia ja temps que funcionava amb normalitat.

Alliberament de manifestants pro-dret a l'avortament a Barcelona.

Fúlvia Nicolàs

El 5 de desembre la Conselleria de Sanitat autoritzava oficialment per a la pràctica d'avortaments el Centre de Planificació Familiar Mediterrània Mèdica, dirigit pel ginecòleg Josep Lluís Carbonell. És, després de la clínica Acuario, el segon centre acreditat al País Valencià i el tercer de l'Estat espanyol. En la seua primera setmana d'activitat legal foren prop de cinquanta les intervencions realitzades pel seu equip sanitari.

La xifra, segons Carbonell, no és desmesurada: «i menys, tenint en compte que, en tancar la policia els centres de Madrid, Salamanca i Màlaga, aquests darrers dies, han estat moltes les dones que han hagut de venir ací des de centenars de quilòmetres de distància». El mateix matí que presentaven clínica i equip als mitjans de comunicació, havien practicat un avortament a una dona asturiana, de trenta-tres anys, diabètica, amb tres fills. «És que es negaren a intervenir-la a l'hospital de la Seguretat Social